

De vennootschapsbelasting op de schop

Inleiding

Op 19 februari 2004 kondigde staatssecretaris Wijn een budgettaire neutrale herziening van de Wet op de vennootschapsbelasting aan.¹ Medio 2005 zou een nota met de contouren van de herziening verschijnen die na behandeling in de Tweede Kamer zou uitmonden in wetgeving. De wetgeving treedt naar verwachting op 1 januari 2007 in werking.

De nota die de staatssecretaris aankondigde, is op 29 april 2005 verschenen onder de naam 'Werken aan Winst' (hierna: de Nota).² Hoewel het in de Nota slechts om herziensplannen gaat, valt te verwachten dat de uiteindelijke wetgeving veel elementen uit de Nota zal bevatten. Voldoende reden dus om stil te staan bij de inhoud van de Nota.

In deze bijdrage worden allereerst de redenen van de herziening beschreven. Daarna wordt ingegaan op de voorgestelde herziensmaatregelen die ervoor moeten zorgen dat Nederland de fiscale concurrentie met andere landen weer aankan. Vervolgens worden de belangrijkste grondslagverbredende maatregelen behandeld die moeten zorgen voor budgettaire dekking. De budgettaire aspecten en de verdelingseffecten van de voorgestelde maatregelen zullen in deze bijdrage onbesproken blijven.

De reden van de herziening

De voornaamste reden voor de herziening is het versterken van de fiscale concurrentiepositie van Nederland. Nederland heeft de afgelopen jaren zijn fiscale concurrentiepositie als gevolg van tariefsverlagingen in verschillende EU-lidstaten zien verslechteren. De effectieve belastingdruk bedroeg in Nederland in 2004 31%, terwijl de gemiddelde effectieve druk in de oude EU-lidstaten 26,5% bedroeg. De nieuwe EU-lidstaten kenden zelfs een gemiddelde effectieve druk van 21% in 2004. Verder werden gunstige Nederlandse fiscale regelingen door omringende landen gekopieerd.

Een tweede reden voor de herziening is dat de vennootschapsbelasting op verschillende punten in strijd lijkt te zijn met de EG-rechtelijke verdragsvrijheden. Om te voorkomen dat op last van de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie de vennootschapsbelasting steeds op onderdelen moet worden aangepast (wat gepaard gaat met fiscale verrassingen en budgettaire onzekerheden), wordt nu gepoogd om de vennootschapsbelasting EU-proof te maken.

---

1. De herziensplannen werden aangekondigd tijdens het gastcollege van staatssecretaris Wijn aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. De toespraak van de staatssecretaris is te vinden op www.minfin.nl.
2. De nota *Werken aan Winst*; naar een laag tarief en een brede grondslag is te vinden op www.vpb2007.minfin.nl.

Verlaging tarieven vennootschapsbelasting

De Nota stelt voor om het reguliere tarief van de vennootschapsbelasting, dat momenteel 31,5% bedraagt, per 1 januari 2007 te verlagen naar 27,4% en per 1 januari 2008 naar 26,9%. Hiermee komt het tarief onder het gemiddelde tarief van 30,3% in 2004 van de vijftien oude EU-lidstaten te liggen. Het tarief nadert het gemiddelde tarief in 2004 van 26,5% van alle EU-lidstaten. Om het midden- en kleinbedrijf (MKB) ook te laten profiteren van de tariefsverlaging zal het opstarttarief per 1 januari 2007 20% (is nu 27%) gaan bedragen. Dit tarief zal worden toegepast over de eerste € 41.000 aan belastbare winst, hetgeen bijna een verdubbeling van de huidige lengte (€ 22.689) van het opstarttarief inhoudt.

Opvallend is dat in de Nota het Nederlandse tarief per 2007 vergeleken wordt met de gemiddelde tarieven in de Europese Unie in 2004. Impliciet gaat de staatssecretaris ervan uit dat de tarieven van deze landen de komende jaren op het niveau van 2004 blijven. De Europese trend tot tariefsverlaging zal zich de komende jaren voortzetten, hetgeen ertoe kan leiden dat het Nederlandse tarief in 2007 te weinig concurrerend blijkt te zijn. Het is dan ook zeker niet ondenkbaar dat tot een verdere tariefsverlaging (bijvoorbeeld 25%) wordt besloten.

De MKB-winstvrijstelling

De Nota laat de hoogte van de tarieven in de inkomstenbelasting ongemoeid. Het resultaat daarvan is dat bijvoorbeeld de winsten van een eenmanszaak aanzienlijk zwaarder zullen worden belast dan de winsten van een vergelijkbare onderneming die in de vorm van een BV wordt gedreven. De winst van een eenmanszaak wordt belast tegen maximaal 52% inkomstenbelasting. De winst van de BV zal in 2007 zijn belast tegen 26,9% vennootschapsbelasting en bij uitdeling zal op deze winst nog eens 25% inkomstenbelasting worden ingehouden. Dit levert een gecombineerde belastingdruk van 45,2% op.

Om een fiscale vlucht van de eenmanszaak naar de BV te voorkomen wordt voorgesteld om ten minste 5% van de belastbare winst van inkomstenbelastingplichtige ondernemers vrij te stellen van belastingheffing, onder de voorwaarde dat wordt voldaan aan het urencriterium voor de zelfstandigenaftrek.

Afschaffing van de kapitaalsbelasting

Zoals reeds is aangekondigd door het ministerie van Financiën op 24 maart 2005,³ is men voornemens de kapitaalsbelasting (met een huidig tarief van 0,55%) met ingang van 1 januari 2006 af te schaffen.

---

3. Zie het Persbericht van het ministerie van Financiën van 24 maart 2005, PERS-2005-039.

Dat de kapitaalsbelasting niet per direct is afgeschaft, is slechts te verklaren uit budgettaire overwegingen. Het bijbrengen van kapitaal zal echter zoveel als mogelijk worden uitgesteld tot na 31 december 2005.

De optionele groepsrentebox en de octrooibox

De fiscale faciliteit voor internationale groepsfinanciering in de vorm van het concernfinancieringsactiviteitenregime (hierna: CFA) moest per 12 juni 2001 worden beëindigd wegens onverenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt. Ten aanzien van lichamen die op dat moment gebruik maakten van de faciliteit, moest het CFA-regime uiterlijk op 31 december 2010 worden beëindigd. Met de groepsrentebox wil de Nota een alternatief bieden voor het CFA-regime.

In de groepsrentebox wordt het saldo van de ontvangen en betaalde groepsrente tegen een verlaagd tarief belast op voorwaarde dat dit saldo hoger is dan de per saldo aan derden betaalde rente. De Nota noemt als voorbeeld een tarief van 10%. De groepsrentebox is optioneel, zodat belastingplichtigen die per saldo groepsrente betalen, deze in aftrek kunnen brengen tegen het reguliere vennootschapsbelastingtarief. Voorwaarde voor het opteren voor de groepsrentebox is dat de gehele groep dezelfde keuze maakt. De box is beschikbaar voor iedere belastingplichtige en vormt daarvoor volgens de staatssecretaris geen verboden staatssteun in de zin van het EG-Verdrag.

Wanneer men met de groepsrentebox Nederland daadwerkelijk aantrekkelijker wil maken als vestigingsland voor concernfinancieringslichamen, lijkt een tarief van 10% te hoog. Het CFA-regime kent momenteel een effectief tarief van 6,3%. Lichamen die nu gebruik maken van het CFA-regime, zullen het alternatief van de groepsrentebox als een aanmerkelijke verslechtering van hun fiscale positie ervaren.

Een soortgelijk regime is overwogen voor opbrengsten uit immateriële activa, zoals royalty's. In dit verband spreekt men van een octrooibox. Aan de invoering van een octrooibox wordt door de regering evenwel geen prioriteit gegeven. Het behoud van octrooien in Nederland is voldoende gegarandeerd door de fiscale drempel bij verplaatsing van een octrooi naar een ander land. Er vindt dan namelijk fiscale afrekening over het verschil tussen de werkelijke waarde en de boekwaarde van het octrooi plaats. Nu de Nota stelt aan te sluiten bij het Innovatieplatform, is de afwijzing van de octrooibox opmerkelijk te noemen.

Verliesverrekening over de grens

Het fiscale eenheidregime biedt de mogelijkheid om resultaten van binnenlandse dochters waarin een belang van ten minste 95% wordt gehouden, te salderen met de resultaten van andere fiscale eenheidsmaatschappijen. De Nederlandse methode ter voorkoming van dubbele belasting (de zogenoemde 'vrijstellingsmethode') leidt ertoe dat winsten van

een buitenlandse vaste inrichting (hierna: VI) bij het Nederlandse hoofdhuis zijn vrijgesteld van Nederlandse belastingheffing indien deze winsten de eerder in aftrek gebrachte VI-verliezen overtreffen. Het fiscale eenheidregime staat EG-rechtelijk onder druk en de vrijstellingsmethode wordt met het oog op de herziening van het fiscale eenheidregime als te ruimhartig ervaren.

De druk op het fiscale eenheidregime wordt veroorzaakt door de aanhangige Marks & Spencer-procedure (hierna: M&S-procedure).⁴ In de procedure gaat het om de vraag of het Engelse systeem voor Group Relief in strijd is met de EG-rechtelijke vestigingsvrijheid. Het systeem van Group Relief staat niet toe dat verliezen van buitenlandse dochters met de winst van hun binnenlandse moeder worden verrekenend, terwijl zodanige verrekening met verliezen van binnenlandse dochters wel mogelijk is. Advocaat-generaal Maduro heeft in de M&S-procedure geconcludeerd dat het onderscheid tussen de verrekeningsmogelijkheden van binnenlandse en buitenlandse dochters onder bepaalde voorwaarden strijd oplevert met de vrijheid van vestiging. Het Nederlandse systeem van de fiscale eenheid maakt een gelijksoortig onderscheid in de verliesverrekening van binnenlandse en buitenlandse dochters. Nederland zal het fiscale eenheidregime met het oog op de donkere wolken boven het regime voor Group Relief EU-proof moeten maken.

Om het fiscale eenheidregime EU-proof te maken wordt ervoor gekozen om ook buitenlandse dochters toe te laten tot de fiscale eenheid. Om te voorkomen dat Nederland de aftrek van buitenlandse verliezen toestaat, maar niet profiteert van buitenlandse winsten, worden inkaderingsmaatregelen voorgesteld. Inkadering wordt bewerkstelligd doordat slechts buitenlandse EU-dochters voor opname in de fiscale eenheid in aanmerking komen. Verder wordt het aantal keuzemomenten om een fiscale eenheid aan te gaan beperkt, en de keuze (als daar al op kan worden teruggekomen) zal gelden voor een minimumperiode. Daarnaast dient de keuze tot opname in de fiscale eenheid binnen een bepaalde periode na verwerving van een kwalificerende dochter te geschieden en zal de keuze gelden ten aanzien van alle kwalificerende dochters in een bepaalde lidstaat.

Buitenlandse dochters die in de fiscale eenheid worden opgenomen, worden fiscaal gezien als een VI; derhalve hebben de inkaderingsmaatregelen ook betrekking op de vrijstellingsmethode voor buitenlandse VI-winsten. De aftrek van buitenlandse VI-verliezen wordt een tijdelijke tegemoetkoming en wordt uiterlijk teruggedronken op het moment dat de buitenlandse activiteiten niet langer als VI worden uitgeoefend. Verliezen van een VI komen slechts in aftrek voorzover de verliezen de in het verleden vrijgestelde VI-winsten overtreffen. Resultaten van VI's in verschillen-

4. HvJ EG Marks & Spencer plc v. David Halsey (HM Inspector of Taxes), Case C-446/03.

de landen worden gesaldeerd, alvorens wordt overgegaan tot aftrek van een verlies of de vrijstelling van een winst (*overall* methode in plaats van *per country* methode).

Meest in het oog springend is dat de grensoverschrijdende fiscale eenheid slechts zal openstaan voor buitenlandse EU-dochters, hetgeen op gespannen voet lijkt te staan met de EG-rechtelijke vrijheid van kapitaalverkeer. Deze vrijheid heeft werking naar derde landen en lijkt te vereisen dat ook niet EU-dochters deel zouden moeten kunnen uitmaken van een fiscale eenheid. Ten aanzien van de vrijstellingsmethode kan worden opgemerkt dat het verrekenen van verliezen van buitenlandse VI's slechts een tijdelijke tegemoetkoming vormt, terwijl verliezen van een binnenlandse nevenvestiging (vergelijkbaar met een VI) permanent in aftrek kunnen worden gebracht bij het hoofdhuis. Ook bij dit onderscheid in behandeling kunnen EG-rechtelijke vraagtekens worden gezet.

De deelnemingsvrijstelling

De deelnemingsvrijstelling vormt van oudsher vanuit internationaal perspectief het visitekaartje voor het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat. Dubbele belasting wordt voorkomen doordat resultaten uit hoofde van een deelneming (dividenden en verkoopwinst) niet nogmaals bij de moeder worden belast.

In de deelnemingsvrijstelling geldt als hoofdregel dat op een aandelenbelang dat niet als belegging wordt aangehouden en niet als voorraad wordt aangehouden, de deelnemingsvrijstelling van toepassing is. In binnenlandse gevallen geldt dat een aandelenbelang van ten minste 5% geacht wordt niet als belegging te worden aangehouden. Voor de kwalificatie van een buitenlands belang als deelneming geldt aanvullend dat de dochter in het buitenland moet zijn onderworpen aan een belasting naar de winst.

Het feit dat de 5%-fictie niet geldt ten aanzien van een buitenlands aandelenbelang, en het feit dat de buitenlandse dochter dient te zijn onderworpen aan een belasting naar de winst, leiden ertoe dat de voorwaarden voor toepassing van de deelnemingsvrijstelling op resultaten uit binnenlandse en buitenlandse dochters niet gelijk zijn. Dit staat op gespannen voet met de EG-rechtelijke verdragsvrijheden. Voorgesteld wordt daarom om op zowel binnenlandse als buitenlandse aandelenbelangen van ten minste 5% de deelnemingsvrijstelling van toepassing te laten zijn. Om te voorkomen dat inkomsten uit mobiel kapitaal dat in laagbelaste landen is ondergebracht in Nederland, via de deelnemingsvrijstelling belastingvrij kunnen worden genoten, zal een passieve dochter (bijvoorbeeld een beleggingsmaatschappij) slechts een deelneming vormen wanneer de winsten van een dergelijke dochter naar Nederlandse maatstaven voldoende belast worden. Is de passieve dochter als gevolg van deze eis geen deelneming, dan zal op de winsten van dergelijke dochters in Nederland worden bijgeheven tot het tarief van de Nederlandse vennootschapsbelasting.

Opvallend is dat in het deelnemingsvrijstellingregime een toets wordt geïntroduceerd die voorwaarden stelt aan de wijze waarop de winsten van een passieve dochter in het buitenland worden belast. Van een dergelijke toets kan op basis van de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie worden betwijfeld of deze onder EG-recht houdbaar is. Verder valt moeilijk in te zien waarom de deelnemingsvrijstelling slechts van toepassing kan zijn bij een aandelenbelang van ten minste 5%, nu de ratio van de deelnemingsvrijstelling het voorkomen van dubbele belasting is. Dubbele belasting doet zich ook voor wanneer een aandelenbelang van minder dan 5% wordt gehouden.

Stroomlijning anti-misbruikbepalingen

De vennootschapsbelasting is de laatste jaren door invoering van anti-misbruikbepalingen steeds ingewikkelder geworden. Een groot deel van de anti-misbruikbepalingen richt zich tegen de uitholling van de belastinggrondslag door vermeende gekunstelde renteaftrek. Deze bepalingen zijn vanwege hun specifieke karakter bijzonder gedetailleerd. Naast deze anti-misbruikbepalingen is met ingang van 2004 de zogenoemde *thin capitalisation*-bepaling in de vennootschapsbelasting geïntroduceerd. De *thin capitalisation*-bepaling is een generieke bepaling die zich richt tegen renteaftrek op groepsleningen ingeval een vennootschap overmatig is gefinancierd met vreemd vermogen. Bezien zal worden of opschoning van de anti-misbruikbepalingen mogelijk is zonder de deur naar oneigenlijk gebruik open te zetten. Verder zal worden bezien of de *thin capitalisation*-bepaling het mogelijk maakt om specifieke renteaftrekbeperkingen af te schaffen.

Het woud aan renteaftrekbeperkingen dat de vennootschapsbelasting momenteel bevat, vormt de steen des aanstoots van menig inspecteur en adviseur. Dat nu juist op dit punt geen concrete oplossingen worden aangedragen, is teleurstellend.

Grondslagverbredende maatregelen

Zoals reeds in de inleiding is opgemerkt, moet de herziening van de vennootschapsbelasting budgettair neutraal verlopen. De hiervoor beschreven maatregelen zullen door grondslagverbredende maatregelen worden gefinancierd. Deze maatregelen worden hierna besproken.

Verliesverrekening

In Nederland is het momenteel mogelijk om verliezen te verrekenen met toekomstige winsten en met winsten van drie jaar terug. Het feit dat verliezen van buitenlandse dochters tot de binnenlandse belastinggrondslag zullen gaan behoren als gevolg van de introductie van de grensoverschrijdende fiscale eenheid, vormt het voornaamste motief om verliesverrekeningsregels te herzien. Voorgesteld wordt om achterwaartse verliesverrekening te beperken tot één jaar en de voorwaartse verliesverrekening tot acht jaar.

Opvallend is dat de Nota niets vermeldt over enig overgangsrecht ten aanzien van verliesverrekening. Het is derhalve onduidelijk of de voorgestelde maatregelen alleen zullen gelden ten aanzien van resultaten behaald na 1 januari 2007 of tevens ten aanzien van resultaten die voor die datum zijn behaald.

Afschrijving gebouwen tot werkelijke waarde

De afschrijving op gebouwen zou de waardevermindering van het gebouw gedurende de aanwending in de onderneming moeten weerspiegelen. Deze afschrijvingen overstijgen echter vaak de waardevermindering van de gebouwen. Het laatste blijkt uit het feit dat de waarde bij verkoop van een gebouw meestal aanzienlijk hoger is dan de boekwaarde van een gebouw. De belasting over de behaalde boekwinst bij vervreemding wordt vervolgens als gevolg van het gebruik van de herinvesteringsreserve vaak uitgesteld.

Om de fiscale afschrijving op gebouwen en beleggingsvastgoed beter te laten aansluiten bij de economische realiteit wordt voorgesteld om de afschrijving op gebouwen stop te zetten zodra de boekwaarde van het gebouw (inclusief de ondergrond) beneden de werkelijke waarde zakt. Voor de werkelijke waarde zou de WOZ-waarde als benadering kunnen dienen. Bij een stijging van de waarde van een gebouw hoeft niet te worden teruggekomen op eerdere afschrijvingen.

Voor ondernemingen waarvoor het beleggen in of de exploitatie van vastgoed de hoofdactiviteit is, zal de beperkte afschrijvingsmogelijkheid niet altijd volledig worden gecompenseerd door de voorgestelde tariefsverlaging. Omdat dit effect pas met vertraging in de huren kan worden verdisconteerd, wordt een algemeen geldend overgangsregime van drie jaar voorgesteld. Wanneer een belastingplichtige bij invoering van het nieuwe afschrijvingsregime minder dan drie jaar heeft afgeschreven, mag deze belastingplichtige het resterende deel van die drie jaar afschrijven op basis van het huidige regime.

Het overgangsregime dat wordt gehanteerd, lijkt wat aan de magere kant, omdat huurprijzen vaak voor langer dan drie jaar worden overeengekomen. De wijziging van het afschrijvingsregime zorgt voor circa 80% van de budgettaire dekking van de voorgestelde maatregelen. Nu de herziening van de vennootschapsbelasting budgettair neutraal dient te gaan verlopen, staat of valt de herziening met de introductie van deze maatregel.

Opheffen uitzonderingen in de deelnemingsvrijstelling

Twee uitzonderingen op de deelnemingsvrijstelling zorgen ervoor dat de resultaten uit hoofde van een binnenlandse of buitenlandse deelneming van invloed zijn op de belastbare winst van de houder van de deelneming. Door de tijdelijke afwaarderingsfaciliteit die van toepassing is in de eerste vijf jaar na verwerving van de deelneming, is een afwaarderingsverlies op een deelneming aftrekbaar. Als gevolg van

de liquidatieverliesregeling kan bij de liquidatie van een deelneming het liquidatieverlies in aftrek worden gebracht. Met name vanwege de mogelijkheid tot grensoverschrijdende verliesverrekening zullen beide regelingen komen te vervallen.

De afwaarderingsfaciliteit en de liquidatieverliesregeling zijn regelingen die het Nederlandse deelnemingsregime onderscheidt van vergelijkbare regelingen in andere landen. In het licht van het verbeteren van de fiscale concurrentiepositie kan de keuze tot afschaffing van deze regelingen dan ook moeilijk worden begrepen. De staatssecretaris gaat ervan uit dat de meeste (buitenlandse) deelnemingen in aanmerking komen voor opname in een grensoverschrijdende fiscale eenheid, waardoor verliesoverdracht alsnog mogelijk is. Nu onder het huidige regime (en vermoedelijk ook onder het nieuwe fiscale eenheidsregime) slechts dochters waarin een aandelenbelang van ten minste 95% wordt gehouden, voor opname in de fiscale eenheid in aanmerking komen, lijkt de visie van de staatssecretaris weinig realistisch.

Afsluiting

Of de voorgestelde maatregelen Nederland weer fiscaal op de kaart zetten, valt te betwijfelen. De staatssecretaris heeft als gevolg van het vereiste van budgetneutraliteit weinig bewegingsruimte, waardoor de concurrentiekracht van de nieuwe maatregelen waarschijnlijk beperkt zal zijn. Verder valt op dat veel van de voorgestelde maatregelen verdacht zijn vanuit EU-rechtelijke hoek, terwijl het EU-proof maken van de vennootschapsbelasting nu juist een van de doelstellingen van de herziening is.

*Mr. drs. FN.P.F.P. van Kuijk
Loyens & Loeff*